

12. zjazd Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV

V dňoch 2. – 5. septembra 2024 sa v priestoroch penziónu Zornička na Donovaloch uskutočnil 12. zjazd Slovenskej botanickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied (SBS). Organizovala ho Stredoslovenská pobočka SBS v spolupráci s Hlavným výborom SBS. Okrem SBS boli spoluorganizátormi podujatia Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, v. v. i., Lesnícka fakulta Technickej univerzity vo Zvolene, Fakulta prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a Správa Národného parku Nízke Tatry v Banskej Bystrici. Organizačný výbor tvorili pracovníci vyššie uvedených inštitúcií a zároveň členovia Stredoslovenskej pobočky SBS, resp. Hlavného výboru SBS v zložení: doc. RNDr. Judita Kochjarová, CSc., doc. RNDr. Ingrid Turisová, PhD., doc. Ing. Mariana Ujházyová, PhD., prof. Ing. Karol Ujházy, PhD., doc. Ing. František Máliš, PhD., Ing. Richard Hrivnák, DrSc., RNDr. Peter Turis, RNDr., Milan Valachovič, DrSc., RNDr. Pavol Mered'a, PhD. a Mgr. Jaroslav Košťál, PhD. Zjazdu sa zúčastnilo 66 účastníkov, vrátane piatich členov SBS z Českej republiky a niekoľkých pozvaných hostí (nečlenov SBS). Hlavnou témou zjazdu bol „Súčasný botanický výskum na Slovensku a jeho perspektívy“.

Rokovanie zjazdu otvoril krátkym príhovorom predseda SBS, dr. Milan Valachovič. Následne odzneli 4 plenárne prednášky pozvaných hostí: prof. RNDr. Karla Pracha, CSc., predsedu Českej botanickej spoločnosti, prof. RNDr. Milana Chytrého, CSc. z Masarykovej univerzity v Brne, prof. RNDr. Karola Marholda, DrSc., podpredsedu SAV pre 2. oddelenie vied a doc. RNDr. Lubomíra Hroudu, CSc. z Karlovej univerzity v Prahe. Po nich predstavili dr. Peter Turis a doc. Judita Kochjarová prítomným poslucháčom flóru a vegetáciu území konania zjazdu: Nízkych Tatier a Veľkej Fatry. Na záver prvého rokovacieho dňa sa konalo Valné zhromaždenie SBS za účasti 56 členov spoločnosti a po ňom neformálna spoločenská večera.

V ďalších dvoch dňoch zjazdu odznelo ďalších 35 referátov v šiestich tematických prednáškových blokoch (Verejné botanické zbierky a elektronické botanické databázy; Využitie molekulárnych a genetických metód v tradičných botanických disciplínach, fyziológia rastlín; Nepôvodné rastliny na Slovensku; Výskum biodiverzity: cievnaté rastliny, machorasty, lišajníky; Osobnosti slovenskej botaniky a regionálny botanický výskum; Vegetačná ekológia), konali sa diskusie pri 8 posteroch a v blízkosti penziónu sa uskutočnila aj praktická ukážka práce s aplikáciou iNaturalist. V závere tretieho rokovacieho dňa bola vyhodnotená súťaž príspevkov študentov, doktorandov a začínajúcich vedeckých pracovníkov do 35 rokov. Na základe výsledkov hlasovania účastníkov zjazdu v nej prvé tri miesta obsadili: Mgr. Pavel Širka, PhD. (1. miesto), Mgr. Zuzana Gajdošová, PhD. (2. miesto) a Mgr. Richard Bačák (3. miesto). Vecné ceny odovzdali výhercom predseda SBS dr. Milan Valachovič a tajomník SBS dr. Pavol Mered'a. Po vyhodnotení súťaže prebehla diskusia o súčasných problémoch a perspektívach botaniky a ochrany prírody na Slovensku a diskusia k návrhu uznesení 12. zjazdu SBS. Program druhého aj tretieho rokovacieho dňa ukončilo premietanie prírodovedných filmov.

Posledný deň zjazdu bol venovaný celodennej botanickej exkurzii, ktorá viedla na hrebeň Veľkej Fatry. Približne 30 záujemcov sa autobusom vyviezlo do horského rekreačného strediska Smrekovica a za krásneho slnečného počasia a množstva nádherných výhľadov absolvovali odtiaľ pešiu trasu po hrebeni pohoria cez Skalnú Alpu do sedla pod vrchom Tanečnica a späť. Výklad zabezpečili miestni znalci Ing. Viktória Chilová a prof. Karol Ujházy. Účastníci exkurzie spoločne diskutovali o navštívených biotopoch a na nich zaznamenaných druhoch rastlín.

Podnety a návrhy, ktoré boli diskutované počas rokovania zjazdu, vrátane podvečernej diskusie 4. septembra 2024 boli sformulované do nasledovných uznesení.

Uznesenia 12. zjazdu Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV

Zjazd konštatuje:

1. Členovia občianskeho združenia Slovenská botanická spoločnosť pri SAV sa od svojho posledného zjazdu v roku 2019 v Nitre naďalej významne podieľali na plnení cieľov združenia, ktorými sú najmä rozvoj a propagácia botaniky na Slovensku a ochrana rastlinstva Slovenska ako nenahraditeľného zdroja a bohatstva národa (www.sbs.sav.sk/charter.html). Pri plnení cieľov sa členovia SBS v uplynulom 5-ročnom období podieľali okrem iného na:
  - a) príprave ďalšieho (sedemnásteho) zväzku edície *Flóra Slovenska*, zameraného na astrovité rastliny, menovite VI/2, 1. časť (vydaného v roku 2023) a v súčasnosti intenzívne pracujú na príprave vydania zväzku VI/2, 2. časť,
  - b) príprave posledného, šiesteho zväzku edície *Rastlinné spoločenstvá Slovenska*, venovanom vegetácii lesov a krovín (vydaného v roku 2021),
  - c) príprave 2. prepracovaného a rozšíreného vydania *Katalógu biotopov Slovenska* (vydaného v roku 2023),
  - d) príprave nového Zoznamu chránených rastlín Slovenskej republiky (publikovaného vo Vyhláske 170/2021 MŽP SR),
  - e) riešení problematiky invázií rastlín na Slovensku, napr. prípravou *Akčného plánu na riešenie problematiky priekopových ciest invázií druhov*, ktorý v roku 2022 schválila Vláda SR (www.minzp.sk/files/sekcia-ochranyprirodyakrajiny/akcny-plan-riesenie-problematiky-priekopovych-ciest-neumyselnej-introdukcie-neumyselneho-sirenia-invaznych-nepovodnych-druhov-uzemie-slovenskej-republiky-uzemie-eu-cez-uzemie-slovenskej-republiky.pdf), ako aj *Určovacej príručky invázií rastlín vzbudzujúcich obavy EÚ a Slovenska* (2023; cbrb.sav.sk/wp-content/uploads/Singliarova_et_al_2023-invazne_druhy_rastlin-prirucka.pdf),
  - f) príprave populárno-odborných publikácií o flóre vybraných území Slovenska, napr. *Ohrozené rastliny Tatier* (2022), *Lišajníky, machorasty a cievnaté rastliny NP Veľká Fatra* (2023),
  - g) organizovaní spoločných *Floristických kurzov SBS a ČBS* v Senici (2022) a vydání zborníkov výsledkov z predchádzajúcich floristických kurzov v Ružomberku a Bardejove (oba publikované v r. 2020),
  - h) spustení projektu tzv. „občianskej vedy“ *Slovenská flóra na portáli iNaturalist* (2024),
  - i) príprave prvého slovenského terénneho kľúča na určovanie cievnatých rastlín *Malá flóra Slovenska* (s predpokladaným vydaním v roku 2025),
  - j) príprave nového zoznamu (checklistu) taxónov kvitnúcich rastlín uvádzaných zo Slovenska a príprave nového revidovaného národného menoslovia cievnatých rastlín (oba s predpokladaným vydaním v roku 2025),
  - k) príprave elektronickej databázy rozšírenia cievnatých rastlín Slovenska PLADIAS-SK,
  - l) príprave nových červených kníh vzácnych a ohrozených druhov cievnatých rastlín, lišajníkov a machorastov Slovenska (odovzdané do tlače),
  - m) organizovaní a vedení početných seminárov, konferencií, terénnych botanických exkurzií, vrátane pravidelnej *Floristickej poradne* v Bratislave, určených pre odbornú i širokú verejnosť (<http://www.sbs.sav.sk/activities.html>),
  - n) organizovaní a finančnom podporovaní súťaže *Botanikiáda*, pod organizačnou záštitou Botanického záhrady UPJŠ v Košiciach, určenej pre žiakov základných škôl,
  - o) ustanovení novej *Ceny Jána Futáka*, udeľovanej Slovenskou botanickou spoločnosťou, o ktorú sa môžu uchádzať študenti za najlepšie diplomové práce v odbore Botanika a Fyziológia rastlín.

2. Plnenie cieľov občianskeho združenia je v súčasnosti o to naliehavejšie, že slovenská spoločnosť čelí viacerým závažným negatívnym javom poškodzujúcim životné prostredie, vrátane rastlinstva, ktoré v konečnom dôsledku ohrozujú aj stabilitu ľudskej spoločnosti a kvalitu života jednotlivcov. Najvýznamnejšími z týchto negatívnych javov sú znižovanie výmery nezastavaných a zachovalých častí prírody, intenzifikácia a homogenizácia využívania krajiny, šírenie invázných organizmov, eutrofizácia, úbytok hmyzu, vrátane opelňovačov a v neposlednom rade i prebiehajúce klimatické zmeny.
3. Účastníci zjazdu, ktorí sa pri svojej práci riadia výhradne vedeckými poznatkami, so znepokojením vnímajú viaceré negatívne javy prejavujúce sa na politickej scéne vo vzťahu k životnému prostrediu a rastlinstvu, akými sú najmä (i) nerešpektovanie odborných a vedecky overených poznatkov týkajúcich sa ochrany prírody, (ii) rozsiahle výmeny vedúcich odborných pracovníkov národných parkov a chránených krajinných oblastí a ich nahrádzanie politickými nominantmi bez odbornej kvalifikácie, (iii) šírenie dezinformácií, a (iv) všeobecné podceňovanie dôležitosti výskumu a ochrany životného prostredia. Politici majú v rukách rozhodujúce právomoci a je preto veľmi dôležité, aby pri svojich rozhodnutiach plne rešpektovali vedecké poznatky a mali skutočný záujem na ochrane životného prostredia. Účastníci zjazdu SBS na Donovaloch vyjadrujú osobitne znepokojenie:
  - a) s aktuálnym stavom ochrany prírody na Slovensku, a to aj v súvislosti s nedávno prijatými, resp. avizovanými legislatívnymi návrhmi zákonov v oblasti ochrany biodiverzity a životného prostredia. Účastníci zjazdu sa zhodli na tom, že v týchto otázkach je nevyhnutné dôsledne využívať vedecké poznatky a že rozhodnutia, ktoré majú dlhodobé vplyvy na ochranu životného prostredia, je potrebné robiť na základe dôkladných diskusií s renomovanými vedcami z príslušných vedných odborov. Slovenská botanická spoločnosť združujúca približne 370 členov, vrátane množstva odborníkov v oblasti botaniky, má záujem sa podieľať na ovplyvňovaní manažmentu chránených území, biotopov, a s tým súvisiacich legislatívnych procesov a ponúka svoje odborné kapacity na poradenstvo a expertízy.
  - b) s dlhodobou nevyhovujúcim počtom botanických odborníkov na Slovensku. Na Slovensku neustále dochádza k znižovaniu počtu botanických miest na pracoviskách vysokých škôl, štátnej ochrany prírody a ďalších štátnych inštitúciách, pričom personálne obsadenie botanickými odborníkmi je v týchto inštitúciách dlhodobu podhodnotené a nezodpovedá významu, aký má botanické poznanie pre ochranu prírody. Stanoviská botanických pracovníkov, osobitne v štátnej ochrane prírody v národných parkoch a chránených krajinných oblastiach, často nie sú rešpektované a konečné rozhodnutia sú tak nezriedka v priamom rozpore s cieľmi ochrany prírody.

Zjazd ukladá Hlavnému výboru a členom Slovenskej botanickej spoločnosti:

- 1) pozorne sledovať aktivity štátneho aj súkromného sektora, ktoré sa dotýkajú biotopov, flóry a vegetácie Slovenska a odborne a konštruktívne na tieto aktivity reagovať,
- 2) spolupracovať s podobne zameranými vedeckými spoločnosťami a občianskymi združeniami pri ochrane prírody a v prípade zhody názorov sa pripájať k ich odborným stanoviskám,
- 3) venovať pozornosť botanickým pracoviskám na Slovensku v snahe podporovať ich rozvoj a zabrániť redukcii až zániku týchto pracovísk a pracovných miest botanikov v nich, napr. pri reorganizáciách (zlučovaní) existujúcich pracovísk,
- 4) venovať pozornosť výučbe botaniky na školách všetkých stupňov a zväziť obnovenie pedagogickej komisie SBS, ktorá by o. i. posudzovala aj alternatívne učebnice biológie,

- prírodovedy, resp. botaniky z hľadiska správnosti prezentovaných informácií, príp. metodickú úroveň výučby týchto predmetov, vrátane praktických cvičení,
- 5) podporovať výskum rastlinných populácií a získavanie kvantitatívnych údajov o lokálnych populáciách vzácných a ohrozených druhov, ako aj nepôvodných druhov rastlín na území Slovenska a ich zverejňovanie v Bulletin SBS v rámci floristických údajov o výskyte a rozšírení druhov,
  - 6) podporovať tvorbu elektronickej databázy PLADIAS-SK zhromažďujúcej údaje o výskyte a vlastnostiach rastlinných druhov na Slovensku, vrátane revidovania v nej obsiahnutých údajov,
  - 7) podporovať podujatia určené pre deti a mládež (napr. Biologická olympiáda, SOČ, Poznaj a chráň, Floristické kurzy a minikurzy, terénne exkurzie) a aktívne sa zapájať do ich organizovania. Zvážiť obnovenie súťaže Liečivé rastliny a naďalej podporovať projekt Botanikiáda, s cieľom osloviť aj ostatné botanické záhrady na Slovensku, aby sa k takejto aktivite pripojili,
  - 8) informovať najmä prírodovedne zameraných učiteľov základných a stredných škôl o aktivitách SBS a pozvať ich na podujatia SBS, vrátane floristických kurzov, ktoré by si mohli vykazovať ako formu vzdelávania vo svojom odbore,
  - 9) zvážiť obnovenie Komisie SBS pre prácu s mládežou, resp. a takto získavať nových záujemcov z radov mládeže a učiteľov o štúdium botaniky a prácu v Slovenskej botanickej spoločnosti,
  - 10) propagovať činnosť a akcie/aktivity SBS na botanických pracoviskách a na verejnosti, osobitne na školách všetkých stupňov, a to aj s využitím moderných komunikačných prostriedkov (sociálne siete, televízia, rozhlas, printové médiá) a tak zvýšiť účasť na akciách spoločnosti (prednáškach, exkurziách a pod.).

Zjazd taktiež ukladá:

- 11) všetkým členom SBS aktívne sa podieľať na poznávaní kveteny Slovenska, najmä na regionálnom floristickom výskume Slovenska a dokumentácii výskytu pôvodných, ako aj nepôvodných druhov rastlín na tomto území (napr. participovaním na projekte Slovenská flóra na iNaturalist),
- 12) členom SBS pracujúcim na vysokých školách základného prírodovedného zamerania presadzovať pri akreditáciách študijných programov zachovanie študijného odboru Botanika a v rámci neho zachovanie výučby základných i špecializovaných botanických disciplín. Pri akreditácii aplikovaných biologických odborov (napr. poľnohospodárskych, lesníckych, farmaceutických, veterinárnych a ostatných vied) zabezpečiť výučbu botanických predmetov v príslušných študijných programoch, rešpektujúc potreby vedných odborov,
- 13) Hlavnému výboru SBS a Východoslovenskej pobočke SBS v Košiciach zorganizovať nasledujúci 13. zjazd SBS s predpokladaným termínom konania v roku 2029.

Podakovanie

Účastníci zjazdu vyslovujú podakovanie celému organizačnému výboru zjazdu na Donovaloch, zvlášť predsedkyni organizačného výboru a zároveň Stredoslovenskej pobočky SBS, doc. Judite Kochjarovej, za prípravu a realizáciu 12. zjazdu SBS.

Účastníci 12. zjazdu SBS na Donovaloch